

KONU COĞRAFYANIN KONULARI VE BÖLÜMLENMESİ

Coğrafi ortamdaki doğal ve beşerî olayları, insanla ilişkilendirerek inceleyen bilim dalına **coğrafya** denir. Doğal çevre; en geniş boyutları ile taş küre, su küre, hava küre ve canlılar küresinden meydana gelir. Yer kabuğu ve onun üzerinde bulunan yeryüzü şekilleri (dağ, ova, plato vb.), kayaçlar ve kayaçların ayrışmasıyla meydana gelen topraklar taş küreyi; okyanuslar, denizler, göller ve akarsular gibi yer kabuğu üzerinde bulunan su kaynakları da su küreyi oluşturur. Yer altı suları ile bu suların yüzeye çıktığı kaynaklarda su kürenin bir parçasıdır. Hava küre ise Dünya'yı çepçevre saran çeşitli özellikteki gazlardan oluşur. Canlıların yaşamsal faaliyetlerini sürdürdüğü ve yayılım gösterdiği taş küre, su küre ve hava küreden meydana gelen coğrafi yeryüzüne ise canlılar küresi adı verilir.

Coğrafya bilimi; coğrafi ortamda doğal süreçler içerisinde meydana gelen değişimleri, insan etkinlikleriyle şekillenen beşerî ortamdaki değişimleri bir çalışma metodolojisi içerisinde araştırır ve inceler.

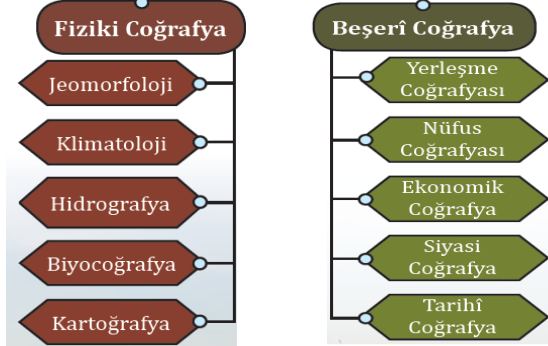
Doğal ortam

Beşerî ortam

Coğrafya biliminin bölünmesi

Coğrafya bilimi, fiziki ve beşerî coğrafya olmak üzere ikiye ayrılır. Coğrafyanın doğal ortamlar ile bu ortamlarda meydana gelen olayları inceleyen bölümüne **fiziki coğrafya**, insan faaliyetlerini inceleyen bölümüne **beşerî coğrafya** denir.

FİZİKİ COĞRAFYA

JEOMORFOLOJİ: Yer Şekilleri Bilimi

Litosferi oluşturan unsurları (yer kabuğu, kayaçlar, topraklar), litosfer olaylarını (tektonizma, volkanizma, dağ oluşumu vb.) ve yer şekillerinin oluşum süreçlerini (dağ, plato, ova, vadi vb.) inceler.

Yararlandığı bilimler

- Jeoloji (Yer Bilimi)
- Pedoloji (Toprak Bilimi)
- Petrografi (Taş Bilimi)
- Jeofizik (Yer Fiziği Bilimi)
- Kimya
- Fizik

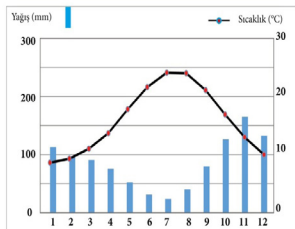

KLİMATOLOJİ: İklim Bilimi

Atmosfer ve hava olaylarını (basınç değişimi, sıcaklık değişimi vb.), iklim elemanlarını (sıcaklık, basınç ve rüzgârlar vb.) ve yeryüzünde görülen iklim tiplerini (Akdeniz iklimi, muson iklimi vb.) inceler.

Yararlandığı bilimler

- Meteoroloji (Hava Olayları Bilimi)
- Fizik

HİDROGRAFYA: Sular Coğrafyası

Hidrosferi oluşturan çeşitli su ortamlarını (deniz, göl, akarsu vb.) ve hidrosferde meydana gelen doğa olaylarını (su döngüsü, akıntılar, dalgalar vb.) inceler.

Yararlandığı bilimler

- Hidroloji (Su Bilimi)
- Oseonografi (Okyanus ve Deniz Bilimi)
- Limnoloji (Göl Bilimi)
- Potamoloji (Akarsu Bilimi)
- Hidrojeoloji (Yer Altı Suları Bilimi)

BİYOCOĞRAFYA: Canlılar Coğrafyası

Biyosferdeki bitki ve hayvan topluluklarının genel özelliklerini, etkileşimlerini ve yeryüzündeki dağılımlarını inceler.

Yararlandığı bilimler

- Biyoloji (Canlılar Bilimi)
- Botanik (Bitki Bilimi)
- Zooloji (Hayvan Bilimi)
- Tıp

KARTOĞRAFYA: Harita Bilimi

Yeryüzünün bütününün ya da bir bölümünün düzleme aktarılma tekniklerini ve haritalardan yararlanma esaslarını inceler.

Yararlandığı bilimler

- Matematik
- Geometri
- İstatistik
- Fotogrametri

BEŞERİ COĞRAFYA

YERLEŞME COĞRAFYASI:

Yerleşmelerin gelişimini, tiplerini, dağılımını; yerleşmeyi etkileyen faktörleri ve mesken tiplerini inceler.

Yararlandığı bilimler

- Arkeoloji (Kazı Bilimi)
- Tarih

NÜFUS COĞRAFYASI:

Nüfusun özelliklerini, dağılımını, değişimini, hareketlerini ve nüfus politikalarını; bunların coğrafi ortamlar ve olaylarla etkileşimini inceler.

Yararlandığı bilimler

- Demografi (Nüfus Bilimi)
- İstatistik (Sayısal Sınıflama Bilimi)

EKONOMİK COĞRAFYA:

İnsanların tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, turizm, ticaret, sanayi, hizmetler vb. ekonomik faaliyetleri ile bu faaliyetlerin coğrafi olaylarla etkileşimini inceler.

Yararlandığı bilimler

- İktisat (Ekonomi)

SİYASİ COĞRAFYA:

Devletlerin jeopolitik konumlarını ve konumlarının dış siyasetteki etkilerini inceler.

Yararlandığı bilimler

- Uluslararası İlişkiler
- Tarih
- İktisat (Ekonomi)

TARİHİ COĞRAFYA:

Geçmişin coğrafi özelliklerini coğrafya biliminin yöntem ve ilkeleri ile inceler.

Yararlandığı bilimler

- Arkeoloji
- Tarih

SORULAR

SORU 1

Coğrafya bilimi, fiziki ve beşerî coğrafya olmak üzere ikiye ayrılır. Coğrafyanın doğal ortamlar ile bu ortamlarda meydana gelen olayları inceleyen bölümüne fiziki coğrafya, insan faaliyetlerini inceleyen bölümüne beşerî coğrafya denir.

Aşağıdaki coğrafi olaylardan hangisi fiziki coğrafyanın inceleme alanına girmez?

- A) Nemrut Dağı'nın oluşumu
- B) Akdeniz'deki deniz suyu sıcaklığı
- C) Kuzey Anadolu'da görülen dağınık yerleşmeler
- D) Kovada Gölü'nün oluşumu
- E) Anadolu'nun iç kısımlarında oluşan yağışlar

Cevap: C

SORU 2

- Jeoloji
- Jeofizik
- Litoloji
- Etnoloji
- Oseonografi

Yukarıdakilerden kaç tanesi, beşerî coğrafyaya yardımcı olan bilim dallarındandır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

Cevap: A

SORU 3

- Geçmişin coğrafi özelliklerini coğrafya biliminin yöntem ve ilkeleri ile inceler.
- İnsanların tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, turizm, ticaret, sanayi, hizmetler vb. faaliyetleri ile bu faaliyetlerin coğrafi olaylarla etkileşimini inceler.
- Atmosfer ve hava olaylarını (basınç değişimi, sıcaklık değişimi vb.), iklim elemanlarını (sıcaklık, basınç ve rüzgârlar vb.) ve yeryüzünde görülen iklim tiplerini (Akdeniz iklimi, muson iklimi vb.) inceler.
- Litosferi oluşturan unsurları (yer kabuğu, kayaçlar, topraklar), litosfer olaylarını (tektonizma, volkanizma, dağ oluşumu vb.) ve yer şekillerinin oluşum süreçlerini (dağ, plato, ova, vadi vb.) inceler.

Yukarıda verilenlerde coğrafyanın hangi bölümüne ait bilgi yoktur?

- A) Klimatoloji
- B) Jeomorfoloji
- C) Tarihi coğrafya
- D) Ekonomik coğrafya
- E) Harita bilimi

Cevap: E